

ԺԲ. ԶՐԱՐ

178. 1305. Ալմագերիգ, Պէշէ Պէշ-լէնտ, Գիլէ, Մալմ, Դեօգէշտ, Ուլֆաշտ, Պա-րամիգ, Իշմէղէգէ, Գերէշտ, Գէշէղէղէգէ, Գաթէշ, Օստիլագա, Պէշտ, Պապուշ, Նոկ-Փոլլու, Գարաշմէղէգէ, Մոլլէա, Պառն, Սէգէր-Հապո գեղերը, կալուածատէրութիւններն ու երկիրները բաժանելու նկատմամբ վաւերական պատճէկներ — մէկ կողմանէ՝ Գրիգոր եւ Յա-կովբ Ապա կոնս, եւ մէկաւ կողմանէ, Գրիգոր՝ Նիկողայոսի որդւոյն մէջ գործադրուած:

Աստուկ եւ ասոնց նման, երկրակալութիւն-ներ բաշխելու, ժառանգելու, տալու, առնելու եւ այլն, վերաբերեալ պատճէկներ, գրութիւն-ներ, թղթեր եւ նամակներ կը գտնուին զիւա-նաստան 180 թուին, մինչեւ 205 թիւը, — Բրիտանի 1305 թուականէն մինչեւ 1366 թուական — ու 1584-էն մինչեւ 1685: Որ միջոցին ազգայնաց զեռ եղիսարեթուկալոյիս գաղթած ու Հաստատուած չէին ազգովին: — Ուստի եւ առաջիկայ գրութիւնները՝ չէ թէ ազ-գայնաց վերաբերեալ, Հասպա Աբաթի՝ Դրան-սիլուանիայի իշխանաց գերդաստանական եւ իշ-խանական ցեղին վերաբերեալ Նիւթեր, Տրա-մանագիրներ, պատճէկներ ու թղթեր եւ ար-ձանագրութիւններ կը պարունակեն: Ասոնք՝ ինչպէս կ'երեւայ, իշխաններուն՝ Պաշպալովի մէջ ունեցած գրեկին մէկ սրահին մէջ պահուած, ճապած էին: Գլգալիք՝ զգեալու ու անոր հետ մերձակայ գեղն ընդունելով ու անոր տէր ըլլա-լով՝ յիշեալ գրութիւններն ալ իրենց ճապած կ'երեւան, զորոնք զիւանաստան մէկ կողմը դրած, զետեղած են. — ընդ ամէնը 34 կտոր արձա-նագրութիւն: Ասոնք մեզի Համար թէպէտ մեծ նշանակութիւն ունեցող գրութիւններ չեն, բայց այնչափ աւելի նշանակութիւն ունին քաղաքա-կան տեսակետէն եւ իշխանական ու թագաւո-րական ցեղերուն համար:

ԺԳ. ԶՐԱՐ

209. 1837, աւգ. 15. Փերդինանդոս Ե. Թագաւորին եղիսարեթուկալոյս տուած քաղա-քացիութեան (քնադիր) արտօնագրութիւնը (կնիքը գողցուած է):

210. 1842, նոյ. 29. Փերդինանդոս Ե. Թագաւորին Ռախտիյեյան վարժարանին համար տուած առանձնաշնորհութեան ընագիր պատ-ճէկը: Թղթերը պատուած, բայց ամբողջ: Իսկ կնիքը՝ յեղափոխութեան առնէ աներեւոյթ եղած կ'երեւայ:

211. 1843, յունիս 24. Աղբոս Ռա-փայէլի՝ եղիսարեթուկալոյս վարժարանին հա-մար դրած 15.000 Ֆիորին հիմնարկութեան՝ արքունական գանձուն մէջ վճարուելուն անգոր-րագիրը:

212. 1843, ապր. 22. Փերդինանդոս կայսեր առանձնաշնորհութեան թուղթը. Յու-նուարի եւ Յուլիսի մէջ ըլլալի տարեկան օտ-նավաճառներու նկատմամբ: Առանց կնիքի:

213. 1843, յունիս 12. Զփուսիայի մէջ հրապարակուած լրագիր, որուն մէջ կը բովանդակուի եղիսարեթուկալոյս վարժարանին առանձնաշնորհութեան պատճէկը:

214. 1838, յունիս 12. Փերդինանդոսի Թագաւորութեան սկսելուն ժամանակը դրուած երգման ձեւն ընագիրը:

215. 1824, աւգ. 21. Պաշպալովի կա-լուածատէրութեան, քաղքին գինեծախութեան եւ ջողաքցներուն կահագիրն ու արձանագրու-թիւնը. — յօրինուած՝ Եւգենէոս Դանիէլեյան, Անտոն Յովսէփեան եւ Յովսէփ Զիգիեան աղա-ներէն:

216. 1823, փետր. 21. Կարմիր Թախ-չով կազմուած գիրք. — քաղքին զպոլոցին օգնութիւն մատուցանողներուն անուններով:

217. 1843, փետր. 3. Պետրոս Զիգիեանի՝ Մեծ կոչուած փողոցին մէջ գնած տան վրայը եղած ընագիր դաշնագրութիւն:

218. 1844, փետր. 26. Յովհ. Կալի Հետ դաշնագրութիւն. — որուն համեմատ եղիսարե-թուկալոյս քաղաքացիք, Միգէֆալովի եւ Ուրիշ Իր երկիրներուն մէջ գտնուած կամուրջներուն վրայէն անցնելու ատենին, կամրջատուրք վճա-րելէն ապառ են:

221. 1844, յուլիս 8. Վիեննայի Միխ-թարեան միարանութեան ճանաչման մարհակն, որ Արամեան ընկերութեան օգնութեանը հա-մար, եղիսարեթուկալոյս հասարակութեան 106 Ֆիորին ընդունած է. — եւ թէ ամէն տպած երկաթիւնութեան մէջ մէկ օրինակ պիտի տայ յիշեալ հասարակութեան: Հուսկգարեթե Թարգմանութեամբ ալ:

223. 1847, գեղ. 6. Ներքսանութեան թուղթ (Introductio) որ զինուորանոցին արկղին ապահովացումը համար, Մարտինոս Մարգովիչեանին մայրը՝ կ'ապահովընէ իր տները:

224. 1847, սեպտ. 6. Եղիսարեթու-կալոյս հասարակութեան եւ Անտոն Դանիէ-լեանի ու իր ընկերացիներէ իրեն մահահանգու-մէջ դրուած դաշնագրի ընագիրը. — Մաագործ-

ներուն՝ 1837ին յօրինած արտօնագրին ընդօրինակութիւնը:

226. 1838, փետր. 3. Գեորգ Գամէշերի կտակին վաւերական ընդօրինակութիւնը: Միեւնոյն որոշան թուականով գրուած յաւելում (Codicillus). եւ ստացուածոց վրայ ձեռք գրուած ըլլալուն (sequestratio) ծանուցում. 1838, փետր. 9:

ԺԳ. Թ Բ Ա Բ

228. 1758, յունիս 8. Եղիսարեթուպոլսոյ կալուածատէրութեան Համառօտ ցանկն ու կահագիրը (extractus):

229. 1820, ապր. 12. Սաս Հռնտորֆի քաղաքային ստացուածոց կահագրութիւնը (Conscriptio):

230. 1820 յունիս 14. Սաս Էլնյէի քաղաքային ստացուածոց կահագրութիւնը:

231. 1820, յունիս 13. Սաս Ուշալուի քաղաքային ստացուածոց կահագրութիւնը:

232. 1820, յունիս 21. Սաս Ռուտալիի քաղաքային ստացուածոց կահագրութիւնը:

ԺԵ. Թ Բ Ա Բ

239. 1794, մարտ 25. Ուշալուի եւ Ռուտալիի ժառանգական կալուածներուն (allodiatum) բաժնուելուն վրայք պաշտօնական գրութիւն, յօրինուած եւ ստորագրուած Յովսէփ Վիշուլի, Լաւրենտ. Շարբողդի եւ Ալեքս. Չէգիի ձեռքով:

240. 1758, փետր. 2. Պէդլէն գերդաստանին եւ արքունական գանձուն մէջ շարունակուած դատախազութեան ընթացքը (transmissio) մինչեւ այն կէտն, ուր որ տէրութիւնը խնդիրը մէկդի դրած, զադրեցուցած է (depono):

241. 1758, նոյեմբ. 4. Անգորրագիր 5000 ֆիորինի վրայք, որ գումարն որ Եղիսարեթիւսի քաղաքը՝ գինեծախութեան եւ տան վարձուց Համար վճարելու որոշած 16.000 ֆիորին գումարէն հատուցած է բնագիր:

1758, նոյեմբ. 21. Անգորրագիր 11.000 ֆիորինի վրայք, որ միացած է վճարելի արքունական տուրքէն:

242. 1849, փետր. 6. Ներ հազարապետին անգորրագիրը՝ 41.47 ֆիորինի վրայք, զոր Եղիսարեթուպոլսոյ քաղաքը վճարած է, իբրեւ պատերազմի տուրք:

1849, փետր. 12. Նսմնսրինակ անգորրագիր՝ 1053 ֆիորինի վրայք:

1849, մարտ 10. Հայդէ հազարապետին բնագիր անգորրագիրը 2900 ֆիորին, պատերազմական տուրքի վրայք:

1850 յունուար 1. Մորից հազարապետին բնագիր անգորրագիրը՝ 196 կտոր շապիկ եւ 204 կտոր վարդիքի վրայք:

243. 1844, մայ. 5. Բնագիր արձանագրութիւն՝ Ալեք. Ռափայէլին գնած ու իրեն վրայ անցուած, Նոր փողոցին տանը տուչութեանը վրայք:

1844, մայ. 5. Միեւնոյն տան, Ալեքս. Ռափայէլին ձեռքը, աղկանց դպրոցի Համար ըրած պարգեւատուութեան նկատմամբ եղած գրութիւն:

244. 1844, մայ. 15. Շարոյի թմբին՝ Եղիսարեթուպոլսոյ քաղաքին մարգագետիններուն պատճառած վնասներուն Նորագոյն արձանագրութիւնը: Բնագիր:

245. 1848, մարտ 28. Գունտ գեղին՝ դէպ ի Եղիսարեթուպոլսոյ դաշտավայրն ինքող առուակին կանոնաւորութեանը նկատմամբ երկրաշարժական կանոնագրութիւն, չափում, գնահատութիւն, յատակագիծ եւ այլն:

ԺԶ. Թ Բ Ա Բ

246էն, մինչեւ 266 թուական ունեցող գրութիւնները՝ թէեւ ըստ մեծի մասին ազգայնոց, բայց մասնաւորապէս առեւտրական գործառնութիւններին, առեւտր. առըն, գնեւ, անգորրագիրները, գաշնագիրները — գարձակ՝ միացեալ յոյն եւ լատին եկեղեցեաց տրուելի եկեցական երկրները (anonica portio) տալու վերաբերեալ գրութիւններ, եւ արձանագրութիւններ կը պարունակեն:

ԺԷ. Թ Բ Ա Բ

266. 1792, ապրիլ 17. Եղիսարեթուպոլսոյ հաստակութեան եւ Ուշալուի բնակչաց մէջ, Նոր անտանները կտրելու նկատմամբ եղած անմիաբանութեան վրայք դատաւորական վճիռ:

267. 1803, նոյեմբ. 8. Վերին կառավարութեան բնագիր կարգադրութիւնը, որուն համեմատ Եղիսարեթուպոլսոյ հաստակութեան եւ Ուշալուի եւ Ռուտալիի բնակչաց մէջ եղած, անկարելի վարձակալ երկրներուն՝ արքունական գանձուն երկրներու փոխելու նկատմամբ եղած խնդրոյն մէջ՝ որոշում կ'ըլլուի:

270. 1771, մարտ 12. Հռնտորֆին Եղիսարեթուպոլսոյ փոխադրուած գաղթականներուն ցանկը (conscriptio). — ստորագրուած Ա. Բանտիս Խոփուցեան, Աշամ Պէօկեօզի եւ Աբրահամ Նոյմագի անուններով:

272. 1792, մայ. 1. Եղիսարեթուպոլիս քաղքէն, կալուածատէրութեան գեղին մէջ փոխադրուած վարձկանաց եւ գաղթականաց երկիրներուն եւ տներուն գնահատութիւնն եւ ծախուելուն վրայք եղած բնագիր արձանագրութիւնը:

273. Ծանկ մը, թէ Եղիսարեթուպոլիս գաղթականներուն մէջէն, որոնք չեն փոխադրուած եւ գացած իրենց տեղերը:

276. 1791, մայիս 21. Պաշպարովի ձրի ծառայող վարձկաններուն (jobbágy) քաղաքային հասարակութեան դէմ ունեցած դանդաղանքուն հետազոտութիւնն ու քննութիւնը:

277. 1786, մայ. 12. Երնյէի երկիրներուն նկատմամբ երգձեցուցումներ:

ԺԸ. Թ Ր Ա Ր

278—293. Եղած թուերուն մէջ կը գտնուին, այլեւայլ յատկագրիներ, ծրագրեր, մերձաւոր հաշիւներ (bilanz), գնահատութիւններ — Երաքիեան դշկին մէջ թեւին սենեակներուն — գերեզմանատան մէջ կանգնուելի մեռելատան — բանտարգելանոցին տեղերուն — Երնյէի մթերածոցին գինետան եւ խոհանոցին — դարձեալ հունգարական եկեղեցւոյն աշտարակին — պարտատն եւ թաւախաղութեան շէնքերուն — գետակմբիջին, Հունտորթի անտառներուն, անտառապահ բնակարանին եւ այլն ստորագրութիւնն ու յատկագրիները: — Ասկից զառ՝ հին ազգային եւ հունգարական եկեղեցիներուն դրանց վերեւ եղած արձանագրութիւններուն գծագրութիւնն եւ ընթերցումը. — զինուորական դպրոցին, քաղքին շրջակայներուն չափուներն եւ սահմաններուն տախտակները. — Վիեննայի մէջ նորէն կանգնելի վարձու տան շինութեան մերձաւոր հաշիւները՝ յատկագրի, գծագրութիւններն, եւ այլն:

ԺԹ. Թ Ր Ա Ր

294. 1793, դեկտ. 14. Եղիսարեթուպոլիս բոլորախնէն եղած Հէփէշ մեծ դաշտին սահմաններուն հին արձանագրութիւնը:

1833, հոկտ. 25. Նոր արձանագրութիւնը եւ 1832ին շինուած յատկագրիները:

295. 1798, յուլ. 4. Ենկերտինս մէլիոր (խնձորապարտէզ = Almáskert, ընդարձակ դաշտավայր մըն է) տեղւոյն սահմաններուն արձանագրութիւնը:

296. 1816, նոյ. 8. Գունտի եւ Երնյէի կողմէն եղած սահմանագրի արձանագրութիւնը:

297. 1793, յունուար 8. Հունտորթի գին եղած սահմանի արձանագրութիւնը:

298. 1788. Եղիսարեթուպոլիս խոտի մեծ գաշտավայրին (Lunka) արձանագրութիւնը եւ յատկագրիները:

Ի. Թ Ր Ա Ր

300. 1836, սեպտ. 16. Քաղաքային վարձութեան՝ Փրեգերկիս եւ Ատրիստ Կէխտերին հետ անտառներուն վերանորոգութեան (reorganisatio) նկատմամբ ըրած դաշնադրութիւնը. — 1835 սեպտ. 16 Փրեգ. եւ Ատրիստ Կէխտերի պահպանուցման մուրհակը (reversalis) որ քաղքին դէմ ունեցած որեւէ սեռակ պահանջներէն կը հրաժարի:

303. 1836, ապր. 6. Զովսէփ Վլոքեան բժշկին եւ քաղաքային վարչութեան մէջ եղած դաշնադրութիւնը:

310. 1787. Եղիսարեթուպոլիս քաղքին քաղաքացիութեան եւ անտառապահ իրաւունք ունեւայլ պատճեններուն համար հատուցուած գումարներուն անդորրագրիները:

ԻԱ. Թ Ր Ա Ր

312. 1775. Քաղաքային կալուածատէրութեան արձանագրութիւնը (funduale protocolum) քաղքին ներքին երկրներուն (session) վրայք:

1763, ապր. 13. Ս. Գրիգորի փողոցին բաշխման եւ պատկենախաղարան (promontorium) ստորոտին բաժանման վրայք եղած արձանագրութիւնը:

313. 1857. Աշխարհահամարի թերթեր. անոր վերաբերեալ բաներով (summarium) — օտարականաց եւ նաեւ կենդանիներու գումարին թուովը:

ԻԲ. Թ Ր Ա Ր

314. 1804, մարտ 5. Վերին կառավարութեան կողմանէ հարցում, որ միւնիսթին եւ լուսաւորութիւն տրուի թէ թղթատարութեան պաշտօնը՝ Անտոն Լուգաշեանին տրուի: — Թե ինչ յարմար անձ է առ այս. եւ թէ քաղաքին ինչու համար իրեն կ'ուզէ պահել թղթատարութիւնը: — Աս նիւթին նկատմամբ 32 կտոր արձանագրութիւնն ու թուղթ եւ նամակ: — Ասոնց մէջ այլեւայլ տեղեկութիւններ կը տրուին քաղաքային վարչութեան կողմանէ թղթատարութեան պաշտօնին (postastatio), անոր եկամուտներուն, տրուելի երկրներուն, թղթատարութեան՝ անցնելի կամուրջներուն, ձիեր ունեւ:

նաւուն վրայ, եւ այլն: — ԲՈՂՄԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՏԵԱՅԻՆ՝ քաղցին ղէմ՝ ըրած ամբաստանութիւնները, գաշաւալարի, վառելու փայտի, գինեմախութեան եւ ԹՂՄԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԾԱՌԱՆԵՐՈՒՆ՝ զինուորութենէ ազատ ըլլաւ նկատմամբ գրութիւններ: — Աս ամէն ամբաստանութիւններուն ղէմ, քաղաքային վարչութեան կողմանէ տրուած պատասխան:

316. 1781, մարտ 1. Եղիսաբեթու պոլսոյ ժողովրդագիտութեան եկամուաներուն վրայք, տեղեկութիւն ու ցանկ:

1781, ապրիլ 9. Վերին կառավարութեան հրամանագիրն, որ Հասարակութեան երկիրներէն՝ քահանայից, եկեղեցւոյ եւ ուսուցիչներուն համար եկամտի երկիրներ (canonica portio) կտրուին ու տրուին:

1813, մարտ 13. Միջայէլ Սաղմարիի եւ Փրանկ. ֆերէնցիի ստորագրութեամբ պահանջուած, որ քաղաքային վարչութիւնն՝ ի նպատակ բողոքական եկեղեցւոյն, տրուին՝ եկեղեցւոյ եւ եկեղեցական եկամտի կալուածներ:

1817, մայ. 8. Կառավարական հրամանագիր, որ բողոքականներէն առնուած եկեղեցական հիմնարկութիւններն ու երկիրներն ետ տրուին: Եւ ազգայինք՝ զբողոքականները գոհ ընեն:

Աս գրութեանց ներփակուած են.

ա) Պաշպալովի բողոքական եկեղեցւոյն ստացուածը վրայք ցանկ մը (tractatuaie protocollum):

բ) 1816, յունւար 1. Յայտարարութիւն եւ տեղեկագրութիւն Պաշպալովի բողոքականաց թուոյն, եկեղեցւոյն եւ անոր եկամուաներուն վրայ:

գ) Գիւգիւլէօվարի բողոքական եկեղեցական առաջնորդութեան տեղեկագրութիւնը՝ վերջգրեալ նիւթին նկատմամբ:

դ) Բողոքող եկեղեցական իշխանութեան՝ վերին կառավարութեան գրած թուղթը, 1816, դեկտ. 29ին — եւ աղաչանքն՝ որ այս եկեղեցւոյն տրուի եկեղեցի, քահանայի՝ ուսուցիչ եւ դպրոցի տեղ. — զարձեալ եկեղեցական եկամուտ. եւ այլն:

ե) Քաղաքային վարչութեան — 1817 նոյեմբ. 14ին — բողոքականաց խնդրուածքին պատասխան:

զ) Քաղաքային խորհրդին 1817 նոյեմբ. 18ին, այս նիւթին նկատմամբ վերին կառավարութեան գրած թուղթն ու տեղեկութիւնները:

է) Եղիսաբեթու պոլսոյ քաղաքային խորհրդին եւ հասարակութեան 1817, նոյեմբ. 24ին, Դրանսիականիայի եպիսկոպոսին գրած աղաչանքն՝ որ վերջիշեալ խնդրոյն մէջ իրեն պատասխան կենայ:

1827, ապրիլ 21. Կառավարական հրամանագիր՝ որ բողոքականաց եկեղեցւոյն՝ ժողովրդագիտի տան շինութեան, զպրոցի եւ եկեղեցական եկամտի տեղեր ու երկիրներ կտրուին եւ տրուին:

317. 1771, դեկտ. 5. Պէդրէն կոմսին գերդաստանին, արքունական վերին դատատանին առջեւ, 1759ին, Ալմագրէրիի, Եպէլ-Ֆալովի եւ Գադանայի՝ արքունական կալուածաց ստացմանը նկատմամբ ըրած դատաստանական խնդիրը:

318. Արքունական գանձուն եւ Պէդրէն գերդաստանին մէջ՝ դատաստանական ծամով շարունակուած պահանջման խնդիրքին (appellata) արձանագրութիւնը:

319. 1771, յուլիս 3. Եղիսաբեթու պոլսոյ հասարակութեան աղաչանքն, առ արքունի գանձարան, որ Պէդրէն գերդաստանին ղէմ ունեցած դատախազութեան մէջ՝ իրեն պաշպալովի ընէ: — Արքունեաց կողմանէ տրուած պատասխանին մէջ քաղաքը կ'ապահովացուի, որ դատաստանն ինչ կերպով ալ լիննայ, Եղիսաբեթու պոլսոյ քաղաքը՝ ամենեւին զիստ մը պիտի չկրէ:

320. 1758, յուլ. 5. Վիեննայի արքունի խորհրդին վարչութեան (camerale consilium directorium) կարգադրութիւնն՝ առ Դրանսիականիայի գիւանդակիրն (Cancellar), որ եթէ արքունի գանձը, Պէդրէնի դատը կորսնցնելու ալ ըլլայ, Եղիսաբեթու պոլսոյ քաղաքն — իրեն համար որոշուած — Պաշպալովի կալուածատէրութեան մէջ անվճար պիտի մնայ. եւ Պէդրէն գերդաստանին՝ ուրիշ երկիր տալով Հասարակութեան պիտի ըլլուի:

321. 1760, մայ. 8. Դրանսիականիայի արքունի գանձարանին՝ տէրութեան կարգերուն ըրած առաջնորդութիւնն, որ Պաշպալովի քաղաքացիներուն տրուած առանձնաշնորհութեան ղէմ, Գիւգիւլէօ գաւառին եւ Ֆոկարաշի եպիսկոպոսի յարուցած ընդգիմագրութիւնները ոչինչ համարուին:

322. 1760, փետր. 15. Դրանսիականիայի արքունական վերին կառավարութեան հրամանագիրը՝ որ Եղիսաբեթու պոլսոյ արածութեանց ղէմ յարուցած ընդգիմագրութիւնները՝ ընդ-

լու համար, քաղքին գատաւորն՝ հարկաւոր
գրութիւններով, Սիպին (Hermanstadt) քա-
ղաքը ներկայանայ:

323. 1746, հոկտ. 3. Համառատութիւն,
Մարիամ Թերեզիայի առանձնաշնորհութեանն.
— որուն մէջ՝ կարօղոս Զ. ին արամութիւննե-
րուն պատճենը կը վերանորոգուի ու կ'ամրացուի:

324. 1786, յուլիս 20. Առաւմարշա-
կան հրամանագիր, որով Գիւգիւլէօ գաւառին՝
Երիսարեթիւպոլիս քաղքին արտօնութեանցը
դէմ՝ յարուցած ընդգիծագրութիւնը կը ջնջուի:

325. 1761, փետր. 10. Մարիամ Թե-
րեզիայի պատասխանին (rescriptio) վաւերական
ընդօրինակութիւնը. որուն համեմատ՝ տերու-
թեան կարգերուն, 1759ին, Երիսարեթիւպոլիս
քաղքին արտօնութեանցը դէմ՝ յարուցած ընդ-
գիծագրութիւնը յետս կը կոչուի:

326. 1747, ապր. 27. Վերին կառավար-
չական կարգադրութիւն, որ Գրանտիւանիայի
հայերն եւ իրենց խաղաղորդաց ընկերութիւն-
ներն, ուր եւ Երբ կրնան գտնուել մորթի գնել:

327. 1700, ապր. 26. Ռապուդին վո-
րապետին պաշտպանութեան ընագիր պատճենը,
Երիսարեթիւպոլիսի ազգայնոց համար:

328. 1753, յուլիս 19. Վալլին զօրա-
պետին նմանօրինակ պաշտպանութեան թուղթը:

329. 1715, նոյեմբ. 10. Սիկիսմոնտոս
Գորիսի կառավարին բաց բնագիր հրամանա-
գիրն, որ հայոց դէմ ըլլուելի գատախաղու-
թեանց մէջ՝ ամբաստանութիւն ընողը՝ հայոց
ընկերութեան գլխաւոր գատաւորին դիմէ:

330. Պաշպալովի արքունական կալուա-
ծատէրութեան վիճակը ցուցնող հին ատենէ
մնացած գրութիւն — առանց ստորագրութեան:

331. 1790. Առ վեհափառ կայսր գրուած
աղաչանք. որուն մէջ քաղքին արուած արտօ-
նութեանց հաստատութիւնը, ներքնածութիւն
(indigenat) եւ տէրութեան ժողովներուն մէջ
մասնակցութիւն կը խնդրուի:

332. Հայ ազգին մանրամասն պատմու-
թիւնը (deductio) ազգային նպիտկոպսութեան
եւ կրօնական յարաբերութեանց վրայօք: Եւ-
ասոք հետեւութեամբ՝ առաջարկութիւն եւ
խնդրանք: — (Խնչկէս կ'երեւայ՝ վերջին հայ
նպիտկոպսն մահուանէն ետեւ, հայ եկեղեցի-
ներուն այցելութիւն ընող եկեղեցական անձէ
մը յօրինուած):

Ասոր ներփակուած է, Գրանտիւանիոյ
կառավարութեան 1703 սեպտ. 11ին ստորա-
գրուած անգորրագրին ընդօրինակութիւնն՝ որ

հայոց ընկերութիւնը 5000 ֆիորին տուած է
պատերազմական ծախքերու համար:

333. 1741, մայ. 6. Հալլէր կոմս կառա-
ւարին տուած նոր հրամանագիրը, Յովհ. Ղա-
զարոս, Երիսարեթիւպոլիսի գլխաւոր գատաւո-
րին համար — որ Գրանտիւանիոյ հայարնակ
տեղերուն ալցելութիւն ընէ:

334. 1751, ապրիլ 15. Վիեննա խոր-
կուած, Մինաս Դանիէլեան ժողովրդապետին եւ
Յովհ. Գորոց գլխաւոր գատաւորին համար,
Երիսարեթիւպոլիսի քաղաքային վարչութեան
կողմանէ, լիակատար իշխանութեան թուղթ:

ԻԳ. Զ Ր Ա Ր

335. 1779, մարտ 3. Սկզբնական ընկա-
լագիր, թէ քաղաքը 50 ձի տուած է պատե-
րազմական պիտոյից համար:

336. 1813, մարտ 27. Աբդուռահման ան-
գորրագիր, թէ Երիսարեթիւպոլիս քաղաքը
3374 ֆիորին եւ 54 գրպայք վճարած է, իւ-
րեւ օգնութիւն (subsidiium):

339. 1813, փետր. 5. Սկզբնական ան-
գորրագիր, Երիսարեթիւպոլիսի կողմանէ արուած
6688 ֆիորին, 18 գրպայք օգնութեան վրայօք:

340. 1809, ապր. 11. Գիւգիւլէօ
գաւառին անգորրագիրը 1000 ֆիորին վրայօք,
զոր Երիսարեթիւպոլիս քաղաքը վճարած է,
յեղափոխութեան (insurrectio) օգնութեան
համեմալ համար:

341. 1806, սեպտ. 5. Տէրութեան ան-
գորրագիր 2000 ֆիորին վրայօք. զոր քաղաքը
տուած է պատերազմական ձիերու համար: (Ասոր
նման ուրիշ 15 կտոր անգորրագիր ալ կայ այլ-
եւայլ վճարմունքներու, օգնութիւններու, զի-
նուորներու, եղնորու տուչութեանը համար,
եւ այլն):

1703, սեպտ. 6. Առաւմարշական վկայա-
գիր, որ Երիսարեթիւպոլիս քաղաքը՝ 5000
ֆիորինի փոխառուութիւն ըրած է:

1761, յունուար 6. Յովհ. Գոնայի, ար-
քունի գանձուն վերատեսչին վկայագիրը, թէ
Պաշպալովի գնէկին մէջ՝ արքունեաց գրութիւն-
ները ապահով տեղ մը դրուեցան:

1792, ապր. 17. Արտոս գաւառին
վկայագիրը, թէ հոն տեղի ազգայիններն՝ իրենց
արքանեացը համար, վերին կառավարութեան
պաշտպանութեան արքանի են:

1792, ապր. 9. Չանառ գաւառին
վկայագիրն ընդօրինակութիւնը, թէ Երիսարեթ-
իւպոլիսի հոն տեղի վաճառականութիւն ընող

Հայերն՝ շատ արժանաւորութիւններ ունին:

1792, աւգոստ. 17. Պէգէշ գաւառին վկայագիրը, նոյն բանին վրայօք:

1792, դեկտ. 23. Գրանսիրականիոյ Հայ վաճառականաց, Արտավաթայնի արքունական վե-
րին գործակատարին (administrator) մատուցած
աղբոսագրին ընդօրինակութիւնն — եւ անոր
պատասխանը:

1746, յունուար 31. Արքունական գան-
ձուն յանձնակատարին թուղթն առ Եղիսարե-
թուպոլցոյ Հասարակութիւնն որ Մարիամ Թե-
թեղիս կայսրուհւոյն 1200 կտոր ոսկի տրուի,
իրբւե պարգեւ:

ԻԳ. Թ Բ Ա Բ

350. 1740, աւգոստ. 12. Յովհ. Գաս-
դալ՝ եպիսկոպոսական ընդհանուր փոխանորդին
այնքնութեան պատճէր (decretum). եւ անոր
Հայերէն թարգմանութիւնը:

351. 1813, նոյեմբ. 16. Աղբոս. Ռուս-
նայի, Գրանսիրականիոյ եպիսկոպոսին այնքնու-
թեան թուղթը: (Ասոր մէջ՝ զխաւորաբար քա-
ղաքային վարչութեան եւ եկեղեցական իշխա-
նութեան մէջ եղած անմիաբանութեան վրայ
անգեկնութիւն կը արուի):

352. Անտոն Բագրուպան ժողովրդապե-
տին անգեկագրութիւնն, եկեղեցական եկա-
մուտներու եւ Հասութից վրայօք:

353. 1754, յունիս 17. Փրանկ. Գոշտ, եպիս-
կոպոսական քարտուղարին ձեռք, ինչ ինչ ան-
միաբանութիւն պարունակող կէտեր, զորոնք ան-
սան է իր պաշտօնական այնքնութեանն առթիւ:

354. 1774. Նշխարեթուպոլցոյ Հասա-
րակութեան, իր վեհափառութեանը գրած ա-
ղաչանքն, որ 1766ին կանգնելու սկսուած մայր
եկեղեցւոյն շինութեանն օգնութիւն ըլլուի:

355. 1791, նոյեմբ. 15. Պաղայնի կոմս,
Գրանսիրականիոյ եպիսկոպոսին առ քաղաքային
խորհուրդ գրած պատասխանը: Որուն մէջ կ'ը-
սուի թէ, Բագրուպան ժողովրդապետին ըն-
տրութեանը զգժ ուղղուած գրութիւնն եւ կը
գարձնուի:

356. Փրանկիական Հայոց՝ Նշխարեթու-
պոլիս ընդունուելու նկատմամբ՝ Հասարակու-
թեան առ եպիսկոպոս գրած պատասխանը: Եւ
ուրիշ նամակ մը առ վերին կատավարութիւնն,
1757, մայ, 18, թուականով:

ԻԵ. Թ Բ Ա Բ

359. Արքունի գանձուն՝ Նշխարեթու-
պոլցոյ Հասարակութեան զգժ, Պաշպալով արւ-

քունի կալուածատէրութեան նկատմամբ սկսած՝
վերստին եւս առնուելուն եւ գնուելուն դատա-
խազութիւնը — 45 կտոր գրութիւն:

360. Յովհ. Բողոքքի Բրշէմիլլի (Հայազգի)
եպիսկոպոսին դպրոցական Հիմնարկութեանց
վրայօք եղած գրութիւններ եւ նամակներ, ընդ
ամէնը՝ 49 կտոր:

361. Անտոն Ճրագեանին՝ աղքատաց եւ
դպրոցաց Հիմնարկութեանը համար գրած գրա-
մագրիչոյն գործածութեանը նկատմամբ գրու-
թիւններ եւ նամակներ — 20 կտոր:

ԼԱ. Թ Բ Ա Բ

363. Քաղաքային վարչութեան՝ Սաս Սէնդ
Լալոյի գեղին Հասարակութեան զգժ, Ռուս-
տայի սահմաններուն վրայ կրած եւ առած
անասուային մասերուն նկատմամբ ունեցած դա-
տախազութեան խնդիրը: 227 կտոր գրութիւն,
նամակ եւ արձանագրութիւն:

ԼԲ. Թ Բ Ա Բ

364. Հունսորքի եւ Երնյէի — Պոկաշի
կանոնիկոսաց ժողովին կողմանէ — Տէրմա կո-
շուած երկրին նկատմամբ, քաղքին զգժ շա-
րունական գատաստական խնդրոյն վրայ եղած,
արձանագրութիւններ, նամակներ ու պատճէն-
ներ, 110 կտոր:

ԼԳ. Թ Բ Ա Բ

365. Շարոշի եւ Հէվէշի սահմաններուն
եւ Հէվէշի մէջ պեղուած Գիւգիւլէօ գետին
նոր ջրանցքին վրայ խօսող եւ անով ջրա-
ղող գրութեանց, նամակներու: արձանագրու-
թիւններու եւ որոշմունքներու ցանկը: 112 կտոր
գրութիւն:

ԼԴ. Թ Բ Ա Բ

366. Ջաքարիաշ գերդաստանին եւ քա-
ղաքային Հասարակութեան մէջ՝ խնդրի տակ
եղած երկիրներու նկատմամբ յարուցուած ան-
միաբանութեան վրայ խօսող գրութիւններ եւ
նամակներ, 114 կտոր:

ԼԵ. Թ Բ Ա Բ

367. Վիննայի Գամէլէր կոշուած տան
վրայօք եղած ամէն արձանագրութիւնները, նա-
մակները, գրութիւնները, հաշիւներն, եւ այլն:

371. Ալլէւալլ ախաղաի տակ, սաբկի
վճարմունքներու վրայօք եղած զանազան ան-
գորրագիրներն: 54 կտոր:

372. Քաղաքային կալուածներով եւ իրա-
ւունքներու հետ զբաղող գրութիւններ: 13 կտոր:

ԼՅԻ. ԶՐԱՐ

373. Հայերէն լեզուով գրուած հին գրութիւններ: 37 կտոր: (Այս՝ այլ եւ այլ տեսակ նիւթեր, իրաւունքներ, ստացուածքներ, նամակներ, հրահանգներ արձանագրութիւններ եւ այլն պարունակող գրութիւնները՝ բոլորովին անհետ եղած են):

ԽԲ. ԶՐԱՐ

374. Դպրոցներու վերաբերեալ խնդիրներ, նիւթեր ու նամակներ պարունակող գրութիւններ: 4 կտոր:

ԽԳ. ԶՐԱՐ

375. Ցրոյ վերաբերեալ, ինչպէս նաեւ ժողովրդապետին եկամտի երկիրներէն տուրք չվճարելու համար թղթեր ու խնդիրներ: 23 կտոր:

376. Օգնութիւններ, պարտքեր, տուրքեր, եւ ուրիշ ասոր նման գրութիւններ. — գարշեալ՝ քաղաքային իշխանութեան կողմանէ տրուած բարեգործական եւ տուչութեան վերաբերեալ թղթեր: 9 կտոր:

ԽԶ. ԶՐԱՐ

377. Եղիսարեթուպոլսոյ արքունի կալուածատէրութեան հետ զբաղող այլեւայլ թղթեր ու գրութիւններ: 67 կտոր:

ԽՁ. ԶՐԱՐ

378. Քաղաքին արտօնութիւններու վրայ խօսող թղթեր, նամակներ ու արձանագրութիւններ: — 107 կտոր:

ԽԷ. ԶՐԱՐ

379. Տուչութեանց եւ արտօնութեանց վճարմունքներու նկատմամբ քնազիր անդորրագիրներ: 4 կտոր:

ԽԸ. ԶՐԱՐ

380. Նոր ֆայուի՝ այգեստաններուն վարձակալներէն առնուած երկիրներուն վրայոց պարտաթղթեր: 3 կտոր:

ԾԲ. ԶՐԱՐ

384. Եղիսարեթուպոլսոյ վերաբերեալ հնագոյն գրութիւններ: 8 կտոր:

395. Պաշտպանութիւն արքունական կալուածատէրութեան ամէն երկիրներուն արձանագրութիւնը, կահազիրն ու ցանկը:

* * *

Եթէ աղէկ միտ դրած է ընթերցողը՝ կր տեսնէ թէ, դիւանատան գրութիւններուն ցանկն առնելը, միակերպ եռանդեամբ ու խղճմանկրօք

կամ թէ ըսեց յարատեւութեամբ ու անկողնակալ հոգատարութեամբ գործած եւ աշխատած չէ միշտ — Վասն զի ուր ուր ու աղին Ի. Երարին կամ 355 կտոր գրութիւններուն ամէն մէկուն համառօտ բովանդակութիւնը կ'ընէ մեծ ճշգրտեամբ ու խնամքով — որով եւ բաւական լոյս կու տայ նոյն թուին պարունակութեանը վրայ — ետքէն, Ի. Երարին կամ 357 թուէն սկսեալ, չէ թէ միայն անոնց վրայէն շատ համառօտ կ'անցնի կ'երթայ, հապա նաեւ տեղիս տեղիս, ամբողջ ծրարի մը վրայէն հապաճեպով յիշատակութիւն կ'ընէ ու մէկ երկու խօսք միայն ըսելով կը շատանայ: Այնպէս որ ծրարներուն պարունակած գրութիւններուն միայն թուերը կը նշանակուին: Այսպէս կ'ըսուի — օրինակի աղաքաւ — Ի. Երարին համար, թէ կը բովանդակէ 45 կտոր. — Ի. Երարին համար՝ թէ 87 — Ի. Երարին համար թէ 227 կտոր գրութիւն եւ այլն. — ամէն մէկ ծրարին պարզապէս համառօտ տիտղոս մը տալով:

Հաստ հաւանական է, ըստ մեզ, թէ այս՝ անհամեմատ տեղի թիւ պարունակող գրութիւններն ալ, ըստ ամենայնի այնպէս հետաքրքիր ու այնչափ հարկաւոր բան կը բովանդակեն իրենց մէջ՝ որչափ նախընթացները: — Անտարակոյս պսոնց մէջ ալ, շատ մ'անանկ բաներ պիտի ըլլան, որոնք դեռ աչքէ անցունց, քննուած ու յայտնի եղած չեն. — ու որոնց, ինչպէս յայտնապէս կ'երեւայ դեռ մինչեւ հիմա՝ ձեռք դպցուած չէ: Եւ նոյն իսկ՝ «Հայք յեղիսարեթուպոլիս», գրող մատենագիրն, որ քաղաքային դիւանատունը իսկզբակէն թողնէ նամակ պատճէն, արձանագրութիւն, հրահանգներ, արտօնութիւն, պաշտօնական գրութիւն եւ այլն, գործածած է իր երկարութեանը մէջ՝ զատեց միայն տեսած ու ձեռքն առած՝ բայց կորցրացած ու քննած չէ:

Թէ որ բանէ հասկնացող, յարատեւութիւն ունեցող, տոկոս աշխատութիւն սիրող ճարտար գրիչ մը ասոնցմով զբաղի, տարակոյս չկայ թէ շատ մ'անանկ անձնօթ ու պատմութեան եւ գիտութեան համար դեռ օգտակար ու յրաճ սիրունից ազգայնոց վրայ նոր լուսաւորութիւն տուող՝ շատ մը հետաքրքիր բաներ երեւան պիտի կարենայ հանել, զորոնք եւ ոչ մեր մտքին ծայրէն կրնայինք անցնել:

Ա. Բ.